

OSLO TINGRETT

Avsagt: i Oslo tingrett.

Saksnr.: 20-064392TVI-OTIR/04

Dommer: Tingrettsdommer Frode Støle

Saken gjelder: Krav om erstatning/vederlag etter åndsverkloven § 81 etter bruk av fotografier

Irfan Abbas
Advokatfirmaet Rogstad AS

Advokat Andreas Galtung
Advokat Andreas Galtung

mot

Markus Tobiassen
Verdens Gang AS

Advokat Halvard Helle
Advokat Halvard Helle

DOM

Saken gjelder krav om erstatning eller vederlag etter åndsverkloven for bruk av fotografier i avisreportasjer uten samtykke fra rettighetshaver. De aktuelle bildene er portrettbilder av medarbeidere i et advokatfirma hentet fra advokatfirmaets nettsider, og et bilde av en av medarbeiderne hentet fra dennes Facebook-side.

1. Bakgrunn

VG publiserte 8. februar 2020 en artikkel på nett med overskriften «Mannen som bygget et advokatkontor fra fengsel». Artikkelen ble også publisert i papirutgaven 9. februar 2020, hvor overskriften og de bildene denne saken gjelder dominerer avisens førsteside.

Førstesiden inneholder portrettbilder av 11 advokater fra Advokatfirmaet Rogstad AS hentet fra firmaets nettsider, og et bilde av Afzzal Ghauri og en Lamborghini sportsbil hentet fra hans Facebook-profil. Lamborghini-bildet er tatt av Irfan Abbas. Det er disse bildene saken gjelder, og utsnitt av førstesiden inntas her:

Som det fremgår var det en omfattende reportasje som i tillegg til førstesiden la beslag på åtte avissider. Saken handler om Afzzal Ghauri og advokatfirmaet Rogstad. Noen av portrettbildene fra forsiden er også brukt i selve artikkelen.

Den 14. februar 2020 publiserte VG en sak med tittelen «Skatterazzia mot Afzzal Ghauris transportfirma», hvor bildet av Ghauri foran Lamborghinien er brukt.

Den 22. februar 2020 publiserte VG en artikkel kalt «Tolkeselskapets millionkupp», hvor en del av portrettbildene fra advokatfirmaets nettside er brukt. Denne artikkelen fikk også førstesideoppslag i papirutgaven 23. februar 2020, med forsidesittel «Millionsum endte hos sjefens bror».

Den 16. mai 2020 publiserte VG en artikkel med tittelen «Den avskiltede advokaten og forbryteren», som handler om Per Sjong Larsen i advokatfirmaet Rogstad.

Den 2. september 2020 publisert VG en artikkel som er kalt «Kampen om millionklientene», som handler om den såkalte Lime-saken hvor fire Rogstad-advokater var oppnevnt som forsvarere under lagmannsrettens behandling av ankesaken.

VG har også publisert andre artikler om advokatfirmaet Rogstad og Afzzal Ghauri. Alle artikler i sakskomplekset er fortsatt tilgjengelige på VGs nettutgave, hvor de er samlet på denne siden:

<https://www.vg.no/spesial/2020/advokatfirmaet-samleside/>

Irfan Abbas og advokatfirmaet Rogstad tok ut søksmål mot Verdens Gang AS og journalist Markus Tobiassen personlig ved stevning til Oslo tingrett 29. april 2020. Det ble fremsatt krav i stevningen om erstatning/vederlag etter åndsverkloven § 81 fra både avisen og Tobiassen, og krav om dom mot ytterligere spredning av bildene.

VG og Tobiassen tok til motmæle ved tilsvarende 20. mai 2020, hvor de krevde seg frifunnet, subsidiært dømt til å betale vederlag etter rettens skjønn oppad begrenset til kr 4 565 for VG og kr 415 for Tobiassen.

Hovedforhandling ble holdt 7. og 8. september 2020. Retten hørte partsforklaringer fra advokatfirmaets styreleder Steingrim Wolland, Irfan Abbas, VGs ansvarlige redaktør Gard Steiro og journalist Markus Tobiassen. I tillegg hørte retten vitneforklaring fra Afzzal Ghauri, administrasjonsleder i advokatfirmaet Rogstad, og fra advokat Sidra Bhatti, som er gift med Afzzal Ghauri og hovedaksjonær i advokatfirmaet. Det ble ført dokumentbevis fra en dokumentsamling som følger rettsboken. I tillegg ble VGs samleside for sakskomplekset og noen av artiklene saken gjelder vist på storskjerm.

2. Saksøkerens påstand og argumentasjon

Saksøkerne la ned slik påstand:

1. VG AS og Markus Tobiassen dømmes in solidum til å betale Advokatfirmaet Rogstad AS erstatning/vederlag fastsatt etter rettens skjønn, oppad begrenset til kr. 575.000,- kronerfemhundreogsyttifemtusen.
2. VG AS og Markus Tobiassen dømmes in solidum til å betale Irfan Abbas erstatning/vederlag fastsatt etter rettens skjønn, oppad begrenset til kr. 150.000,- kroneretthundreogfemtitten.
3. Markus Tobiassen dømmes til å betale Advokatfirmaet Rogstad AS erstatning fastsatt etter rettens skjønn, oppad begrenset til kr. 40.000,- - kronerførtitusen.
4. VG AS dømmes til hindre ytterligere tilgjengeliggjøring til allmenheten og/eller eksemplarframstilling av alle fotografier tilhørende Advokatfirmaet Rogstad AS og Irfan Abbas, som VG tidligere har offentliggjort.
5. Markus Tobiassen dømmes til å slette innleggene på sin Facebookside, som inneholder fotografier som Advokatfirmaet Rogstad AS har rettighetene til.
6. VG AS og Markus Tobiassen dømmes in solidum til å erstatte Advokatfirmaet Rogstad AS omkostninger i anledning saken, dog slik at Tobiassen alene er ansvarlig for omkostningene knyttet til domsslutningens punkt 2.

Til støtte for denne påstanden anførte saksøkerne i korte trekk:

Saken dreier seg om fotografier brukt i strid med rettighetshavers enerett, jf åndsverkloven § 2 og/eller § 23. Advokatfirmaet Rogstad har enerett til portrettfotografiene av firmaets advokater og administrasjonsleder Afzzal Ghauri som er brukt i VGs oppslag og i Tobiassens Facebook-deling. Irfan Abbas har tatt bildet av Afzzal Ghauri og en Lamborghini sportsbil som VG har brukt i flere reportasjer, og Abbas har enerett til bildet.

Om bildene er åndsverk eller ikke er uten betydning, fordi de uansett nyter samme beskyttelse etter åndsverkloven § 23. Advokatfirmaet og Abbas er rettighetshavere, og bildene er publisert et stort antall ganger uten rettighetshavernes samtykke. Det er tale om bildetyveri.

Saken handler ikke om ytringsfrihet. De saksøktes anførsel om ytringsfrihet og EMK artikkel 10 anses å være på siden. Det er som å stjele en sykkel og påberope seg allemannsretten. Saksøkernes krav hindrer ingenting som har med ytringsfriheten å gjøre. VG og Tobiassen kan si hva de vil, men må betale for bruk av bilder andre har rettigheter til. Det er ikke noe som vil gi en «chilling effect» på samfunnsdebatten.

Saken handler heller ikke om sitatrett, jf. åndsverkloven § 29. Den vedvarende og omfattende publiseringen av saksøkernes bilder er for omfattende og går langt utover sitatretten. De saksøktes bruk er dessuten illojal og antagelig straffbar. Det ville få uante konsekvenser hvis sitatretten omfattet slik bruk som i saken her.

Det følger av åndsverkloven § 1 at loven skal ivareta en «rimelig balanse mellom rettighetshavernes interesser på den ene siden og brukernes og allmennhetens interesser på den andre siden». Det er riktig at det må foretas en avveining, og avveiningen må i denne saken falle ut i rettighetshavers favør.

Selv om sitatretten er medieuavhengig, er det svært begrenset adgang til å sitere fotografier. Loven inneholder et sett spesialregler, som ville bli meningsløse hvis § 29 skulle gjelde fullt ut. Den eneste aktuelle spesialregelen er § 36. Denne bestemmelsen er det eneste mulige grunnlaget for VGs og Tobiassens bruk av bildene. Vilkårene er imidlertid ikke oppfylt.

Fribruksregelen i § 36 første ledd er klart ikke anvendelig, allerede av den grunn at bildene ikke «inngår i» en dagshending.

Tvangslisensregelen i § 36 andre ledd første punktum er heller ikke anvendelig fordi vilkårene ikke er oppfylt. Bildene har ikke «tilknytning til» noen dagshending uten å inngå i den. Tilknytningskravet innebærer at tvangslisensregelen ikke gir adgang til å bruke bilder til rent illustrative formål, jf. forarbeidene til § 36 andre ledd som gjengitt i Rognstad/Stuevold Lassens *Opphavsrett* (2. utgave) side 365. Videre er de saksøktes bruk av bildene ikke i samsvar med den rettslige standarden «god skikk».

Det foreligger uansett ikke noen dagshending. Ved tolkningen av lovens uttrykk «dagshending» må retten se hen til uttrykket «current events» i opphavsrettsdirektivet. Det er opplagt at VGs bildebruk i denne saken ikke er omfattet av direktivets artikkel 5 nr 3 bokstav c.

Ordet «dagshending» har to deler; «dags» og «hending». Det første elementet krever aktualitet, at det knytter seg til samtiden, jf. «current». Og det er ikke en «hending» hvis det ikke har skjedd. Samtlige av VGs oppslag om Ghauri og advokatfirmaet Rogstad er oppkok av gamle hendelser, fremstilt usant og forvridd.

- «bygget opp fra fengsel»: Dette har ikke skjedd, det er absurd og en umulighet. Det er ikke riktig at Afzsal Ghauri bygget opp selskapet, og selskapets vekst har uansett skjedd etter at Ghauri var ferdig med soning.

- «frontet av profilerte advokater»: Dette er usant. Det var ingen profilerte advokater i firmaet i 2016 mens Ghauri sonet. De profilerte advokatene kom til fra sommeren 2017 og senere, lenge etter at Ghauri var ferdig å sone.
- «Lamborghini-historien»: Det er en gammel historie, uten aktualitet, hvor VG bevisst har løyet om at Ghauri eide bilen. Han har aldri eid eller disponert den.
- «Tolkehistorien»: Det er ikke en dagshending i det hele tatt, dette er lagt dødt av lagmannsretten. Saken er presset frem av VG, som har klart å få ulike aktører til å handle for seg, inkludert dommere og advokater. Det er en ikke-sak som er blitt gjort større av VG.
- Skatterazzia-oppslaget: Dette har ingenting med Afzzal Ghauri å gjøre, og ingenting med advokatfirmaet Rogstad å gjøre.
- Den forvaringsdømte dobbeltdrapsmannen: Han fikk aldri jobbtilbud i advokatfirmaet.

Afzzal Ghauri har blitt frikjent for krav om rettighetstap. Han har full rett til å drive næring og ha ledende stillinger i selskaper.

Portrettbildene som advokatfirmaet Rogstad har rettighetene til er for øvrig «skapt i ervervsvirksomhet med henblikk på gjengivelse i media», jf. § 36 andre ledd andre punktum. Tvangslisensregelen i andre ledd første punktum gjelder derfor uansett ikke. Bilder omfattet av andre ledd andre punktum kan bare brukes av media i den utstrekning rettighetshaver samtykker.

Advokatfirmaet Rogstad og Irfan Abbas har krav på erstatning etter åndsverkloven § 81 første ledd bokstav c, svarende til den vinning VG har oppnådd ved opphavsrettsbruddet. Subsidiært har de krav på erstatning etter § 81 første ledd bokstav b eller rimelig vederlag for bruken etter § 81 første ledd bokstav a, eventuelt vederlag etter § 36 andre ledd første punktum.

Det er vanskelig å utmåle erstatning for immaterielle krenkelser, og retten må fastsette beløpets størrelse ved skjønn, jf. eksempelvis Rt-1995-1948. VG går meget godt, og saksøkerne må få noe av det. Det følger av teori og praksis at det er grunnlag for botslignende betraktninger ved erstatningsutmåling for krenkelse av opphavsrett.

Hvis det skal utmåles vederlag etter § 81 bokstav a eller § 36 andre ledd, må retten se hen til de dokumenterte priseksemplene fra Norsk Journalistlag, Scanpix, og nettsiden bildetyveri.no.

Kravene mot Tobiassen: Bildene er på hans Facebook-side. Det er ikke bare lenking, det er en selvstendig eksemplarframstilling og publisering av bildene. Han bidrar til, og medvirker til spredningen av bildene. Han har både et medvirkeransvar og et selvstendig personlig ansvar gjennom publiseringen på Facebook.

Kravene i påstandens pkt 4 og 5 om at VG dømmes til å hindre ytterligere spredning og at Tobiassen dømmes til å slette Facebook-innlegget: Hjemmelen for disse kravene er at sletting er en naturlig konsekvens av at VG og Tobiassen krenker Abbas' og advokatfirmaets rettigheter til bildene. Det pågår en fortsatt og kontinuerlig publisering av de stjalne fotografiene, og krenkelsen vil kunne pågå i årevis fremover om det ikke avsies dom for at samtlige fotografier slettes.

3. Saksøktes påstand og argumentasjon

De saksøktes la ned slik påstand:

Prinsipalt:

1. Verdens Gang AS frifinnes.
2. Markus Tobiassen frifinnes.

Subsidiært:

1. Verdens Gang dømmes til å betale til Advokatfirmaet Rogstad et vederlag etter rettens skjønn oppad begrenset til NOK 4565.
2. Verdens Gang AS dømmes til å betale til Irfan Abbas et vederlag etter rettens skjønn oppad begrenset til NOK 415.

I alle tilfelle:

Advokatfirmaet Rogstad AS og Irfan Abbas dømmes i fellesskap til å erstatte Verdens Gang AS' og Markus Tobiassens saksomkostninger.

Til støtte for denne påstanden anførte VG og Tobiassen i hovedtrekk:

Saken er av stor prinsipiell betydning. Saksøkerne forsøker å bruke opphavsretten for å begrense journalistisk arbeid. En fellende dom vil være et inngrep i ytringsfriheten og ha en nedkjølende effekt på undersøkende journalistikk.

Det foreligger ingen opphavsrettslig krenkelse. VGs bruk av bildene er rettmessig etter reglene om sitatrett i åndsverkloven § 29. Alle de tre vilkårene i § 29 er oppfylt.

VGs artikler har stor offentlig interesse ved at de belyser kritikkverdige forhold hos aktører som har viktige samfunnsoppdrag og rettsstatsfunksjoner og som nyter offentlig tillit. Artiklene bygger på korrekt faktagrunnlag og forsvarlig journalistisk arbeid. Det foreligger ingen brudd på god presseskikk eller presseetikk.

Subsidiært er bruken av bildene omfattet av tvangslisensregelen i åndsverkloven § 36 andre ledd, som for øvrig ikke er *lex specialis* i forhold til § 29 for fotografier. Også § 36 må tolkes i lys av EMK artikkel 10 og Grunnloven § 100 om ytringsfrihet. Fotografiene er offentliggjort og kravene til dagshending («current events») er oppfylt. Sakene har sterk allmenn interesse. Bildene er gjengitt i samsvar med god skikk og ligger innenfor artiklenes formål.

Et eventuelt vederlag etter § 36 andre ledd skal utmåles ut fra hva som er et rimelig vederlag, det vil si markedspris. For fotografier av den typen denne saken gjelder, er det 415 kroner pr foto, som tilsvarer VGs innkjøpspris av slike bilder fra NTB Scanpix.

Markus Tobiassens videredeling av lenken til en VG-artikkel er verken eksemplarframstilling, selvstendig sitat eller selvstendig tilgjengeliggjøring for allmennheten. Det foreligger ikke noe ansvarsgrunnlag for kravet mot Tobiassen.

Det foreligger ikke noe rettslig grunnlag for saksøkernes krav om sletting og dom mot ytterligere spredning av fotografiene saken gjelder.

4. Rettens vurdering

4.1 Sitatretten – rettslige utgangspunkter

VGs prinsipale forsvar mot saksøkernes krav er at bruken av bildene ligger innenfor sitatretten i åndsverkloven § 29.

Åndsverkloven § 29 lyder slik:

Det er tillatt å sitere fra et offentliggjort verk i samsvar med god skikk og i den utstrekning formålet betinger.

Det er sikker rett at sitatretten ikke bare omfatter tekst, men også musikk, film, bilder og andre uttrykksformer. Ordlyden «offentliggjort verk» omfatter offentliggjorte fotografier som ikke er åndsverk. Dette følger direkte av lovteksten, jf. åndsverkloven § 23 fjerde ledd, hvor det fremgår at § 29 gjelder tilsvarende for fotografiske bilder i samme utstrekning som for fotografiske verk. At sitatretten omfatter bilder er også blant annet lagt

til grunn i Høyesteretts dom i Rt-2010-366 (Brent av frost) og i juridisk teori. At lovteksten bruker uttrykket *sitere fra* et verk er ikke til hinder for at et bildesitat kan gjengi fotografiet i sin helhet, jf. Stuevold Lassen/Rognstad, *Opphavsrett* (2. utgave), side 318.

Retten kan ikke finne noen holdepunkter i rettskildene for saksøkernes anførsel om at § 36 i relasjon til fotografier er en spesialregel som innebærer at det i praksis er lite rom for å sitere fotografiske bilder.

Det følger av forarbeidene til åndsverkloven at regler til vern om opphaveres rettigheter må tolkes i lys av ytringsfriheten, jf. Prop. 104 L (2016-2017) side 19. Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10 er også relevante tolkningsfaktorer og avveiningsmomenter når regelen om sitatrett tolkes og brukes, jf. samme proposisjon side 20:

Hensynet til brukernes interesser, og til vernet av ytringsfriheten, ivaretas også i den konkrete sak ved domstolenes tolkning av de ulike lånereglene. For eksempel skal sitatretten tolkes i lys av sin begrunnelse, som særlig er hensynet til den alminnelige diskusjonsfrihet, «publisitetsinteressen», og ivaretagelse av vernet av ytringsfriheten og dens begrunnelse i «sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse». Og dersom tolkningen av åndsverklovens avgrensingsregler i en konkret sak ikke ivaretar vernet av ytringsfriheten i tilstrekkelig grad, slik at EMK artikkel 10 og Grunnloven § 100 tilsier at ytringsfriheten må gis forrang, legger departementet til grunn at nevnte regler vil kunne gripe inn som selvstendige avgrensninger av den opphavsrettslige enerett. Dette kan særlig være aktuelt dersom opphavsretten i realiteten brukes som middel for å motvirke en informert offentlig debatt.

Både EMD-praksis og praksis fra EU-domstolen bygger på at vernet av immaterielle rettigheter må balanseres mot vernet av ytringsfriheten, jf. blant annet omtale av praksis i nevnte proposisjon på side 20-21, særlig EMDs sak Ashby Donald med flere mot Frankrike, sak 36769/08. Begge prosessfullmektigene i saken her viste til Ashby Donald-avgjørelsen, gjennom omtalen av denne på engelsk i artikkelen «Copyright vs. Freedom of Expression» av Dirk Voorhoof og Inger Høedt-Rasmussen. Det fremgår av dommen at EMD forutsetter at håndhevelse av opphavsrett må skje i samsvar med vernet om ytringsfriheten. Dette forutsetter at domstolene veier hensynet til ytringsfrihet mot en annen menneskerett, eiendomsretten (EMKs første tilleggsprotokoll artikkel 1). EMD gir i dommen uttrykk for at regler som innebærer unntak fra vernet om ytringsfriheten må tolkes strengt, og behovet for inngrep eller restriksjoner på ytringsfriheten må begrunnes overbevisende.

Artikkelforfatterne Voorhoof og Høedt-Rasmussen gir i kommentarene til Ashby Donald-dommen uttrykk for at EMD kan komme til å gjøre en mer intensiv prøving av avveiningen mellom ytringsfrihet og opphavsrett i senere saker, blant annet hvis det står om

...cases where journalists and media are exercising their public watchdog function in a democracy [...] and when sanctions risk to have a *chilling effect* on the freedom of

expression and information in a democracy. In such cases interferences with the right of freedom of expression and information, based on copyright law, will indeed need to undergo a more careful balancing test between Article 10 and Article 1 of the First Protocol.

Det følger av fast rettspraksis fra EMD at inngrep i ytringsfriheten generelt bare kan skje der det foreligger tvingende samfunnsmessige behov; «a pressing social need».

Den konkrete avveiningen i denne saken står etter rettens syn nettopp mellom ytrings- og informasjonsfriheten til en kritisk og undersøkende presse på den ene siden, og på den andre siden advokatfirmaets interesse i at ingen andre bruker portrettbilder firmaet har kjøpt, betalt for og publisert, uten å spørre om samtykke eller betale vederlag.

Lovbestemmelsen om sitatrett, sitert ovenfor, inneholder tre vilkår. Hvis vilkårene er oppfylt, er det adgang til å sitere. Rettighetshaveren kan da ikke kreve vederlag eller erstatning, og sitat krever ikke samtykke fra rettighetshaveren.

4.2 Vilkår nr 1: «offentliggjort verk»

Som nevnt over omfatter lovens uttrykk «offentliggjort verk» utvilsomt offentliggjorte fotografier, enten de er åndsverk eller ikke.

Det er ikke tvilsomt at de 11 portrettbildene av advokater i advokatfirmaet Rogstad var *offentliggjort* da VG innhentet dem. De var lagt ut på advokatfirmaets nettside, åpent for alle, trolig i den hensikt å profilere firmaet og advokatene mot potensielle klienter og omverdenen for øvrig. Bildene er da offentliggjort i åndsverklovens forstand – det vil si at de lovlig er «gjort tilgjengelig for allmennheten», jf. åndsverkloven § 10 første ledd.

Bildet av Afzzal Ghauri og Lamborghinien ble hentet av VGs journalister fra Ghauris Facebook-side, hvor bildet visstnok var Ghauris profilbilde. Facebook-profilen var åpen, slik at også dette bildet var gjort tilgjengelig for allmennheten.

4.3 Vilkår nr 2: «i samsvar med god skikk»

Dette vilkåret er en etisk standard; man skal sitere på en måte som er i samsvar med rådende sedvane på et område, eller på en måte som kan fremme en god sedvane. Retten viser til Stuevold Lassen/Rognstad, *Opphavsrett* (2. utgave), side 317. Partene har i liten grad uttalt seg i saken om hva god skikk for bildesitat innebærer, men det er etter rettens syn naturlig å forstå kravet slik at det som utgangspunkt må oppgis hvem som er rettighetshaver, jf. også åndsverkloven § 5 første ledd.

For Lamborghini-bildet er det oppgitt «Foto: Privat», og for en del av bildene i den første artikkelen er det oppgitt «Foto: Advokatfirmaet Rogstad». Det gjelder imidlertid ikke portrettbildene av advokatene, som gjennomgående er brukt uten å navngi rettighetshaver.

Den mangelfulle kildeangivelsen er etter rettens syn ikke i seg selv nok til å anse bildebruken for ikke å oppfylle lovens vilkår om «god skikk». Et poeng i denne forbindelse er at det fremgår av bildene selv, slik de er brukt i VG-oppslagene, at det er portrettbilder. Det fremgår da av sammenhengen at det ikke er VG som har tatt bildene. De er helt typiske eksempler på slike bilder som advokater bruker på egne nettsider for å profilere seg og firmaet. Når bildene og artiklens innhold ses i sammenheng, er det naturlig å forstå det slik at bildene er hentet fra advokatfirmaets egenprofilering, selv om dette ikke eksplisitt er oppgitt av VG.

Vilkåret om at sitater skal gjøres «i samsvar med god skikk» innebærer også et krav om *lojalt sitat*. Dette er i Stuevold Lassen/Rognstad, *Opphavsrett* (2. utgave) side 321, utlagt slik at «sitatet skal være lojalt mot meningsinnholdet der det hentes». Dette er uproblematisk i saken her. Bildene er stort sett brukt slik de er, og noen ganger i fotomontasjer og grafikker – men uten at det er gjort endringer som forandrer meningsinnholdet eller uttrykket til portrettbildene.

Kravet om lojalt sitat innebærer åpenbart ikke noe krav om at sitatet bare kan brukes i tekster og artikler som inneholder positiv omtale av det som siteres. Det er ut fra formålet med sitatretten klart at sitater også kan brukes i tekster og uttrykk som formidler et kritisk søkelys.

Når det gjelder medias sitatbruk, må «god skikk»-kravet også ses i sammenheng med generelle krav til god presseskikk. Det innebærer blant annet at media skal være varsom med bruk av bilder i annen sammenheng enn den opprinnelige, jf. Vær Varsom-plakaten pkt 4.10. Dette kommer etter rettens syn ikke på spissen i denne saken: VG har brukt portrettbilder av sentrale personer i advokatfirmaet Rogstad, som advokatfirmaet selv har publisert, ved omtale av advokatfirmaet.

Viktigere er det antagelig at kravet til god skikk i denne sammenheng må innebære et krav om at artiklene som bildene inngår i, er fundert på forsvarlig journalistisk arbeid og et tilfredsstillende fakta- og kildegrunnlag, og at artiklene omhandler saker av reell offentlig interesse. Artiklene retter et kraftig kritisk søkelys mot advokatfirmaet og enkeltpersoner i firmaet, og bruken av portrettbildene forsterker virkningen av VGs kritiske omtale av personene som omtales. Hvis det var slik at artiklene var rent sjikanøse og oppkonstruerte løgnhistorier, som saksøkerne hevder, måtte bildebruken anses for ikke å oppfylle kravet om at man skal sitere i samsvar med god skikk.

Retten konstaterer først at det er klart at VGs artikkelserie handler om spørsmål av samfunnsmessig betydning, med stor allmenn interesse. Det er illustrerende at Justis- og beredskapsdepartementet 12. august 2020 sendte på høring et lovforslag om innføring av krav om at eiere og personer i ledelsen i advokatforetak uten advokatbevilling må ha

hederlig vandel og ikke anses uskikket. Dette lovforslaget kom i kjølvannet av den debatten som VGs artikler om advokatfirmaet Rogstad og Afzzal Ghauri skapte, og det er nærliggende å anta at det er en direkte årsakssammenheng mellom denne lovgivningsprosessen og VGs journalistiske arbeid.

Også andre elementer i artikkelserien har stor offentlig interesse. Advokater som arbeider med forsvareropdrag fyller en svært viktig rolle i rettsstaten. Forsvareropdrag betales også i det vesentlige av offentlige midler, og forsvarere har også innflytelse på offentlig pengebruk til blant annet tolking – som er tema for en av artiklene. Samfunnet har generelt behov for å kunne stole på aktører som har viktige rettsstatlige og demokratiske funksjoner. Et kritisk søkelys på slike aktører er i kjernen av pressens funksjon i et demokratisk samfunn, som «public watchdog».

Det som da gjenstår, er spørsmålet som bevisførselen i denne saken i stor grad har handlet om: har VGs artikler et tilfredsstillende fakta- og kildegrunnlag?

Etter å ha hørt forklaringene til Irfan Abbas, Afzzal Ghauri, Steingrim Wolland, Sidra Bhatti, Markus Tobiassen og Gard Steiro; og etter gjennomgang av de dokumentbevisene som partene har ført, er det rettens vurdering at artiklene har et tilstrekkelig godt fakta- og kildegrunnlag.

Overskrifter og titler er nok utformet minst like mye med sikte på å fange lesernes oppmerksomhet som med sikte på nøktern presisjon. Journalister og redaksjon har bestemt seg for vinklinger og ikke formulert seg mest mulig nøytralt. Dette er imidlertid ikke det samme som at artiklene er basert på usannheter, slik saksøkerne hevder.

Etter rettens syn ble det under hovedforhandlingen bare avdekket én klar faktafeil i VGs rapportering, nemlig utsagnet om at Afzzal Ghauri tidligere har eid Lamborghinien han er avbildet med på barndomsvennen Irfan Abbas' bilde. Denne feilen er rettet opp i den versjonen av artikkelen som fortsatt ligger på nett, og i en egen rettelogg på vg.no. Rettelsen ble gjort etter at VG gjennom søksmålsvarsel fra Abbas ble gjort oppmerksom på feilen:

I den opprinnelige artikkelen sto det at Lamborghinien som er omtalt i saken, på et tidspunkt var registrert med Ghauri som eier. Det riktige er at Ghauri hadde befatning med bilen og at han var involvert i salget av den, men bilen sto registrert på en annen eier.

VGs retting er etter rettens syn presis.

Utsagnet om at Ghauri hadde eid Lamborghinien sto også i Markus Tobiassens Facebook-delning av artikkelen, og er endret også der.

Retten finner ikke grunn til å gå i detalj om alle utsagn i alle artikler og hvordan bevisførselen har vist at disse har et tilfredsstillende fakta- og kildegrunnlag. Det er imidlertid naturlig å si noen ord om hvert av de utsagnene som saksøkernes prosessfullmektig særlig fremhevet i sin prosedyre:

(i) «Bygget opp advokatfirma fra fengsel»

Dette er etter rettens syn en spissformulering. Det er ikke grunnlag for å si at Afzsal Ghauri *alene* har bygget opp advokatfirmaet Rogstad, og det er på det rene at den store veksten i omsetning og antall ansatte primært har kommet etter at Ghauri var ferdig med å sone sin straffedom for lånebedragerier. Overskriften må imidlertid leses i sammenheng med artikkelen, hvor det fremgår at mange andre personer har vært involvert i firmaets oppbygging og at den største veksten har kommet etter at Ghauri hadde sonet ferdig. Det er dekning for at Ghauri har vært en sentral person i oppbyggingen av advokatfirmaet helt fra starten i 2014, og at hans bidrag til oppbyggingen av firmaet også skjedde mens han sonet en straffedom.

Soningen av straffedommen skjedde i tre forskjellige faser; først på en lukket anstalt fra september 2015 til februar 2016, så på en noe friere soning med en del permisjoner frem til mai 2016, og til slutt i en overgangsbolig i Oslo fra mai 2016 til februar 2017. I den siste fasen av soningen arbeidet han hver dag i advokatfirmaet Rogstad, i regi av Kriminalomsorgen og betalt av NAV. I denne fasen hadde han en sentral rolle i oppbyggingen av advokatforetaket. Han forklarte selv i retten at han var i kontakt med masse mennesker i 2016 for å skape muligheter. Ut fra hans egen forklaring, Wollands og Bhattis forklaring, legger retten til grunn at Ghauri har vært en svært talentfull selger og flink med mennesker, og at hans store kontaktnett og gode salgsarbeid har vært viktig for å skape den betydelige klientbasen og omsetningen firmaet har.

(ii) «frontet av profilerte advokater»

Markus Tobiassen forklarte seg i retten om arbeidet VGs journalister har gjort med å undersøke hvordan nettsiden til advokatfirmaet har sett ut på ulike tidspunkter, blant annet med Internett-arkivet Wayback Machine. Det er gjennom Tobiassens forklaring sannsynliggjort at flere av de profilerte advokatene som nå fronter advokatfirmaet, var presentert på firmaets nettsider og brevark allerede i 2016, før de formelt var ansatt i firmaet. Dette gjelder blant annet Steingrim Wolland.

(iii) «Lamborghini-saken fra 2014»

Bruken av Lamborghini-bildet er bare relevant for kravet fra Irfan Abbas. Det som skjedde ved salget av bilen var gjenstand for forholdsvis omfattende bevisførsel. VGs omtale av saken har grunnlag i politidokumenter som VG har søkt om og fått innsyn i. Dette må i utgangspunktet anses å være et fullt forsvarlig kildegrunnlag. Journalistene har gjort egne undersøkelser og bedt involverte om kommentarer mv. Det kom ikke frem noe i

forklaringene som Irfan Abbas og Afzzal Ghauri ga i retten som tilsier at det har vært faktafeil i VGs dekning av hendelsen, med unntak av det som gjelder eierskapet til bilen, jf. over.

(iv) «Tolkehistorien»

Det er etter bevisførselen ikke sannsynliggjort at det er noen faktafeil i VGs dekning av saken om tolkeregningene fra ABA Consulting AS, som tidligere het Regnskapsførerfirmaet Rogstad AS. De forklaringene som ble gitt under hovedforhandlingen har snarere underbygget verdien av VGs undersøkende journalistikk i denne saken.

Afzzal Ghauri nektet å svare på spørsmål om skriftgranskerens konklusjon, altså at han selv har undertegnet arbeidsoppgaver fra ABA Consulting. Han påberopte seg vernet mot selvinkriminering, jf. tvisteloven § 22-9.

Sidra Bhatti forklarte følgende på spørsmål om hvordan hun som hovedaksjonær i advokatfirmaet reagerte på VGs opplysninger: Det har ikke skjedd noe ulovlig så lenge det har vært fullmakt, og det viktigste for henne er at tolkeregningene er reelle og at advokaten som har vært ansvarlig har signert. Resten fikk være mellom brødrene. På direkte spørsmål om hun har spurt Afzzal Ghauri om han har undertegnet på tolkeregninger fra ABA Consulting, svarte hun at hun har spurt, men at hun ikke husket om han bekreftet eller avkreftet det. Dette er etter rettens syn en lite troverdig forklaring.

Steingrim Wolland ga i sin forklaring om dette blant annet uttrykk for at det er uten betydning hvem som har signert arbeidsoppgavene. Han viste til at dokumentet egentlig bare er en pakksedel, og ga uttrykk for at det «raker ingen» hvem som har signert på en pakksedel. Han forklarte også at han som styreleder i advokatfirmaet Rogstad ikke har funnet grunn til å konfrontere Afzzal Ghauri med opplysningene i VGs reportasje om at Afzzal Ghauri sannsynligvis har signert på tolkeregninger fra ABA Consulting. Wolland ga uttrykk for at han som styreleder i advokatfirmaet er fullstendig uinteressert i dette.

VGs omtale av tolkeregningene fra ABA Consulting i Lime-saken er etter rettens vurdering basert på et tilfredsstillende fakta- og kildegrunnlag.

(v) *Skatterazzia-oppslaget*

Irfan Abbas bekreftet i sin partsforklaring alle sentrale faktaopplysninger i artikkelen om skatterazzia som ble publisert 14. februar 2020, bortsett fra opplysningen i bildeteksten om at Afzzal Ghauri har eid Lamborghinien. På spørsmål om det er noe som er feil i artikkelen, ga han uttrykk for at det som er feil for ham er bruken av bildet hans og at VG skrev en løgn fordi Afzzal Ghauri aldri har eid bilen.

(vi) *Chris Pham*

VGs artikkel fra 8. februar 2020 omtaler et jobbtilbud fra Regnskapsførerfirmaet Rogstad til forvaringsdømte Chris Pham. Omtalen av dette jobbtilbudet er uklar på om det er advokatfirmaet eller regnskapsførerfirmaet som tilbød Pham arbeid. Journalist Tobiassen forklarte i retten at dette var bevisst fra VGs side og at det som står i artikkelen har dekning i de faktiske forhold. Han pekte på at det står i artikkelen at jobbtilbudet formelt kom fra regnskapsfirmaet og ikke advokatfirmaet, men at det også er riktig at Pham fortalte en ansatt ved Ila fengsel at han hadde fått jobbtilbud i et advokatfirma, og at advokat Morten Furuholmen skrev i en epost at «Tidligere jobbtilbud fra Advokatfirmaet Rogstad er derfor ikke lenger aktuelt». Det er ubestridt at brevet med jobbtilbudet, som kom fra Regnskapsførerfirmaet Rogstad AS, slutter med «Ved eventuelle spørsmål kan jeg nås på telefon» og Afzzal Ghauris telefonnummer.

Etter rettens syn underbygger de opplysningene som VG gir i artikkelen at det har vært uklare skiller mellom de to aksjeselskapene og at Ghauri har vært involvert i begge selskaper, selv om han ikke hadde noen formell tilknytning til regnskapsførerfirmaet. At VG i opptakten til historien om jobbtilbudet antyder at jobbtilbudet kom fra advokatfirmaet, kan neppe være uforsvarlig når det samtidig er inntatt presis opplysning om at tilbudet kom fra regnskapsførerfirmaet og inntatt bilde av brevet som også viser hvem avsenderen var.

4.4 Vilkår nr 3: «i den utstrekning formålet betinger»

Retten er enig med VG i at avisens bruk av portrettfotografiene og bildet av Ghauri med Lamborghinien ligger innenfor formålet med artiklene, og at bruken ikke går lenger enn formålet betinger.

I saker med sterkt kritisk søkelys på et advokatfirma og profilerte enkeltadvokater i firmaet, er det klart relevant å bruke bilder av advokatene. VG kunne nok ha funnet bilder av mange av advokatene i egne bildearkiver, men har bevisst valgt å bruke bilder som viser hvordan firmaet og advokatene selv presenterer seg for omverdenen. Tobiassen og Steiro har forklart at dette var vurdert som et grep som i seg selv hadde journalistisk verdi. Retten skal generelt vise forsiktighet ved overprøvingen av slike redaksjonelle vurderinger, jf. blant annet Rt-2009-265 avsnitt 59 og 60. Det er etter omstendighetene i denne saken ikke grunn til å gå nærmere inn i dette.

Den første artikkelen fra 8. februar 2020 har blant annet til formål å vise forbindelseslinjer mellom en sentral person i advokatfirmaet – Afzzal Ghauri – og kriminelle miljøer. Dette gjøres blant annet gjennom historien om svindelforsøket ved salget av Lamborghinien og hvordan dette ble forhindret ved bruk av vold og med bistand fra et Hells Angels-medlem. At Afzzal Ghauri var involvert i hendelsene og selv brukte vold er ubestridt. Som

illustrasjon til denne historien er bildet av Ghauri og Lamborghinien klart innenfor formålet og går ikke lenger enn formålet tilsier.

4.5 Konklusjon - sitatrett

Etter rettens syn er vilkårene i åndsverklovens bestemmelse om sitatrett oppfylt. Dette innebærer at VGs bruk av bildene er rettmessig, og det er etter rettens vurdering ikke tvilsomt.

Hvis åndsverkloven skulle tolkes slik at bilder som advokatfirmaet Rogstad selv har offentliggjort på sine nettsider for å profilere firmaet og advokatene, ikke fritt kan siteres i avisartikler med kritisk søkelys på advokatfirmaet, ville det oppstå et behov for å veie opphavsretten mot pressens ytringsfrihet. Etter rettens syn måtte ytringsfriheten i så fall få forrang, ved at åndsverkloven tolkes innskrenkende. Saken her er etter rettens vurdering et tydelig eksempel på en situasjon hvor slik innskrenkende fortolkning ville vært påkrevet, jf. uttalelsen fra Prop. 104 L (2016-2017) side som er sitert ovenfor. Her fremheves at å la ytringsfriheten få forrang og «gripe inn som selvstendige avgrensninger av den opphavsrettslige enerett», særlig kan være aktuelt «dersom opphavsretten i realiteten brukes som middel for å motvirke en informert offentlig debatt».

4.6 Kravet mot Markus Tobiassen personlig

Kravet mot Markus Tobiassen kan etter rettens syn ikke føre frem, av flere grunner. For det første er VGs bruk av bildene etter rettens syn rettmessig, jf. over. For det andre har Tobiassen ved å lenke til en VG-artikkel på Facebook, ikke foretatt noen egen eksemplarframstilling eller tilgjengeliggjøring av bildene for allmennheten. Den som trykker på lenken føres direkte til VGs nettside, og det er VG – ikke Tobiassen – som offentliggjør bildene.

4.7 Øvrige spørsmål

Slik retten har vurdert saken, er det ikke nødvendig å gå nærmere inn i spørsmålet om VGs artikler omtaler «dagshendinger». Likevel bemerkes kort: Hvis sitatretten ikke ga rettslig grunnlag for VGs bildebruk, kunne bildebruken etter rettens vurdering vært hjemlet i tvangslisensbestemmelsen i § 36 andre ledd om medias gjengivelse av offentliggjort verk med tilknytning til dagshending. Artikkene hvor VG har brukt bildene tilfredsstillende klart den relevante rettslige terskelen, nemlig at de har «et visst minstemål av generell nyhetsverdi», jf. Rt-1995-1948 (Diana Ross/Arne Næss) på side 1953. Det er ikke grunnlag for å tolke uttrykket slik at det utelukker omtale av forhold som har skjedd for flere år siden, så lenge de aktuelle forholdene har tilknytning til en sak med generell nyhetsverdi.

Det er ikke nødvendig å vurdere partenes argumenter om utmåling av vederlag eller erstatning.

Kravene om å slette bildene og hindre ytterligere spredning kan ikke føre frem når bruken er rettmessig etter åndsverkloven § 29. Saksøkerne har for øvrig ikke angitt noe konkret rettslig grunnlag for disse kravene.

4.8 Sakskostnader

Verdens Gang AS og Markus Tobiassen har vunnet saken fullt ut, og har etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd krav på full erstatning for sine sakskostnader. Saken har ikke vært tvilsom, og det er heller ikke andre tungtveiende grunner som gjør det rimelig å gjøre unntak fra hovedregelen, jf § 20-2 tredje ledd.

Advokat Helle har lagt frem en sakskostnadsoppgave på 389 257 kroner, som i sin helhet er salær. Han har selv brukt 55 timer à 5 015 kroner, og fått bistand i saksforberedelsen av en fullmektig som har brukt 42,5 timer til 2 380 og 2 550 kroner pr time.

Saksøkerne ga i sine merknader til sakskostnadsoppgaven uttrykk for at det ikke var noe å si på timetallet, men at Helles timepris er for høy.

Etter rettens skjønn ligger salærkravet innenfor det som må regnes som rimelige og nødvendige kostnader i denne saken. Helles timepris er høy, men det samlede salærkravet er ikke spesielt høyt for en hovedforhandling over to dager i en immaterialrettssak. En høy timepris kan forsvares når den reflekterer en spesialistkompetanse som gjør at saken kan behandles effektivt og på færre timer enn av en advokat med lavere timepris. Det er tilfelle her.

* * *

DOMSSLUTNING

1. Verdens Gang AS frifinnes.
2. Markus Tobiassen frifinnes.
3. Advokatfirmaet Rogstad AS og Irfan Abbas dømmes i fellesskap til innen 2 – to – uker å erstatte Verdens Gang AS' og Markus Tobiassens sakskostnader med 389 257 – trehundreogåttinitusentohundreogfemtisju – kroner.

Retten hevet

Frode Støle

Veiledning om anke i sivile saker vedlegges.